

ציונות כנגד דמוקרטיה

ישראל אלדד

גרוע משימוש במילים זרות. כי הנה עצם המושג הנידון, דמוקרטיה, הן מילה זרה וכשרה למהדרין, לא פחות משמו של המוסד השלטוני הקדום והמקודש: סנהדרין.

כנגד מה העליתי זאת? כנגד - **וגם נגד** כמובן - זיהוי השניים. כי אם זהים הם, איך אנו אומרים בליל "הסדר", למשל: כנגד ארבעה בנים דיברה התורה? והרי לא כולם רשעים ושוטים? למה נהיה נגד החכם? או איך יעזו חז"ל לתבוע מאיש יהודי מתפלל ש"יהא מכוון לבו כנגד אביו שבשמים"? ייתכן שלפעמים מר לבו של המתפלל עליו, ייתכן גם שיש מה לטעון נגד ההשגחה העליונה מפעם בפעם, אבל להמליץ כללית כל כך לכוון את הלב **נגד אבינו** שבשמים?

"כנגד" בא אפוא על דרך מול, משמע מתייחס אל - מעומת עם - גם פתוח לאפשרות של ניגוד, כאפשרות ולא בהכרח. וזה שמעניק למונח "כנגד" את החן, כגון באותו "כנגד אבינו שבשמים" - באה גסות הנפש, דלות הלשון - והחשיבה כמובן - אובדן הטעם העברי הטוב, והופכת כל כנגד לנגד ללא הבחן, נגד, ממש **נגד** רוח הלשון.

ומכאן הכותרת המכוונת להצביע על המתח הקיים בין שני מושגים אלה, ציונות ודמוקרטיה, מתח שממילא כולל אפשרות של ניגוד, אך לא בהכרח, ואין צריך לומר שאיננו כולל וממש שולל אפשרות של חפיפה.

כהנא ו"תרומתו" לדמוקרטיה

ת המהומה הגדולה סביב לנושא הדמוקרטיה, להופכו לנושא מרכזי בכל מערכות החינוך, תחילה לשנה אחת, ועתה כבר השנה הרביעית, גרם... מאיר כהנא. לפי שעה זו תרומתו "החיובית" היחידה. אפילו מה

הכותרת - פרובוקטיבית בהחלט. ואני מודה: היא באה לגרות וממש להקל על יריבים פוליטיים לקפוץ על המציאה: "אמרנו לכם! בואו וראו: הרי זה מודה בראשי כותרות שהוא **נגד** הדמוקרטיה! הנה הפשיזם הגלוי. הבה נגייס את כל הכוחות נגדו. הנה הסכנה, הנה האויב. נשכח את כל החזיתות האחרות. הדמוקרטיה הישראלית בסכנה!"

הנה העצם זרוקה לכם, כלבים שוטים. בתיאבון! פתחון-פה לכל חורצי לשון. אך לפני שאדם חורץ לשון ידאג ללשון נקייה וברורה. וזה טעם שני בנוסף ליצר ההתגרות (חונכנו או לא חונכנו לתגר?) - בניסוח הכותרת. לגאול מילה עברית יפה מהביזיון שהיא מתבזה בפי כל. כמעט שנעלמה המילה הפשוטה והברורה והחד-משמעית "**נגד**". רק עוד **כנגד**. הליכוד (או המערך) הוא לא **נגד** ההצעה, כי אם **כנגד** ההצעה, ושר האוצר אינו **נגד** הפיחות כי הוא תמיד **כנגד** הפיחות. ועולה על כולם בשיבוש זה הוא שר הביטחון, הוא תמיד כנגד, ומכוון שתפקידו בימים אלה מחייבו להיות הרבה מאוד נגד, ומקשיבים לו הרבה, פושה ה"כנגד". והרי זה ממש פיחות לשוני. קלקול ודלדול לשוני צועדים שלובי זרוע בראש כל חוצות ותקשורת. "יש לי את" או

"אין לי את", הרי זה מן הקלקולים הנפוצים והמכוערים, ודומני שהכל, כולל סופרים, הולכים (או זוחלים) ונכנעים ל"את"יזציה זאת של הלשון ואין להם (את) הכוח להתייצב - כחובת סופרים - נגד - או שמא כנגד? - כיעור זה, שהוא

פרופ' ישראל אלדד ("שייב"), ממנהיגי הלח"י, סופר, מורה, פובליציסט, ומתרגם כתבי פרידריך ניטשה לעברית. י. א. נמנה עם מייסדי נתיב ופרסם בכתב העת דרך קבע.

שכונה בשם "המחותרת היהודית" לא מתוכו צמח, ואין צורך לומר שאף יישוב יהודי אחד לא הוקם ע"י "כוחותיו" ביו"ש. ואפילו ה"טרנספר" בצדק או שלא בצדק על שמו של "גנדי" זאבי נרשם בטאבו ההיסטורי. יישר כוחו. השמאל - וסביבו אם כראשו ואם כזנבו, "אנשי כל הרוחות" - חייב להקים לו אנדרטה נאה, למאיר כהנא, באשר סיפק להם את "השד על הקיר", את "הפשיזם המאיים על הדמוקרטיה" שבלעדיו כנראה אין לשמאל קיום לוחם. בגסוס הסוציאליזם, הבו לנו שטן פשיסטי, וְלא - אנו מתים. פשוט חדלים מלהתקיים.

לא נדון פה, כמובן, באידיאולוגיה ולא באיש מאיר כהנא, מה עוד ששום בר־דעת לא יראה דווקא בו ובתנועתו סיכון לדמוקרטיה, לא על דרך אלימות וודאי לא על דרך... דמוקרטיה. אך אם הכוונה היא חינוכית, הרי אין לך דבר שישיג או לפחות יגחך יותר את המוסד הדמוקרטי של הכנסת, מאשר להניח - לעיני ואזני תלמידים הבאים במאורגן - לח"כ חד"ש ו"המתקדמת" (נציגי אש"ף) להגן עליה, על הדמוקרטיה המכובדת, נגד וכנגד מאיר כהנא. חסידי המשטרים הקומוניסטיים ומשטרי סוריה ועיראק ולוב תובעים בשם הדמוקרטיה... חופש ביטוי! בעוד שהחרמת מאיר כהנא וסובלנות כלפי וילנר, טובי ומיארי - גובלת, סליחה, לא גובלת, ממש כולה מעשה ציניות, כי היותם בתוך תוכם לא ואנטי־דמוקרטים (במובן המערבי של המונח), מתגבר ומתשטן (נעשה שטני יותר) על ידי היותם אנטי־ציניים במפורש.

אלא שבכך הגעתי ("סוף־סוף", יגיד הקורא הנחפז אל ה"תעכלס", בלשון הבנקאות הפרסומאית החדשה) - לעצם הנושא: ציונות כנגד דמוקרטיה.

ציונות - דמוקרטיה - יהדות

ציונות היא אידיאה לאומית, תנועת שחרור לאומית, אך גם בסוג זה - לא נורמלית. תנועת שחרור לאומית נורמלית משמעותה היתה והנה תמיד פריקת עול שלטון זר מעל יחידה אתנית בתחום טריטוריאלי מסוים, שלא תמיד גבולותיו ברורים ומוחלטים, וזה נתון לשינויים כשהעיקר הוא השגת עצמאות ממלכתית. לא כן תנועת השחרור הלאומית שלנו. וייחודה בכך שאין האומה יושבת בארצה. בראשיתה כמעט ולא היו בה בני האומה כלל. וכך גם הפיזור בעולם כולו אלפי שנים תוך נאמנות לא רק לדת - מרבית הדתות אינן מרוכזות בטריטוריה אחת דווקא - כי אם גם נאמנות חסרת תקדים לאדמה, למולדת. להביא את העם לארצו, להחזיר לו אחיזה טריטוריאלית, מבנה ממלכתי, כוח, ביטחון עצמי, גם לשון לאומית כלשון יום־יום לכל בני הפזורה המקובצים משבעים לשון - אלה היו משימות חסרות תקדים בהיסטוריה. צבת בצבת עשויה. אין מקימים כלי בלי כלים כמעט.

דמוקרטיה כנגד זאת היא עניין של משטר חברתי,

ממלכתי לעמים, לחברות, מבנה שלטוני מסוים הנחשב, במידה רבה של צדק, לטוב ביותר, וודאי מבחינת הפרט שמובטח לו בו מרב החופש (המבוקר כמובן), הזכות להשתתף על בסיס שוויון בקביעת אורחות החיים במדינה. על פי זה לא מדובר בשתי אידיאות נוגדות זו לזו, כי אם שונות זו מזו משטחים שונים. בוויכוחים הרבים המתנהלים היום בנושא הדמוקרטיה במדינת ישראל, דמגוגים - גם בעלי יומרה אינטלקטואלית - טוענים שוב ושוב, ביחוד בנושאי דת וכפייה דתית ר"ל: אנחנו שרים בהמנון שלנו "להיות עם חופשי בארצנו". ברור לכל שכאן המושג "להיות עם חופשי" איננו חל על עניין המשטר החברתי וחופש או הגבלת זכויות הפרט, כי אם על חירות העם מגלות בגויים, בגלויות, להיות עם חופשי, חופשי כעם, כקולקטיב יהודי. זו דוגמה ממש קלאסית לדרכי סילוף של מונחים על ידי הוצאתם מהקשר. כמעט זהה לסילוף הנעשה בו־בוטינסקי כשמצטטים את השורה על השוויון בין "בן ערב, בן נצרת ובני", ומשמיטים "רק" מילה אחת שהיא עיקר השיר: **שם** ירווה לו בשפע ואושר, **שם** במדינה יהודית בשתי גדות **ירדני**. אך אם "חופש" שבהמנון נתפש במובן חופש הפרט של הדמוקרטים, אין טעם להטיף ליהודי ארה"ב לעלייה, שם אין חופש הפרט בסכנה, וכן גם לא צריך לגנות את הנושרים מבריה"מ, שם אין חופש לפרט.

תחילה ננקה את המסלול מאבן נגף המכונה הדמוקרטיה מבחינת "היהדות", לא רק בגלל הערפל שבמושג יהדות, כי אם בגלל הבלבול והרידוד שמפגש זה מטיל גם על מושג הדמוקרטיה כ"שלטון עם" פשוטו כמשמעו. מבחינה עקרונית פילוסופית, אמונית, השלטון העליון הוא שלטון האלוהות, וצינורות שלטוני בעם היהודי הם תורה ומצוות, ומפקחי שלטון זה הם מלכים ונביאים וחכמים, צמודים לקונסטיטוציות **שהוא התורה**, כמובן. וודאי שזו תורה שבעל־פה, פתוחה ומחויבת ההתפתחות המתמדת. כמובן שנביאים, או חכמים - תנאים, אמוראים, פוסקים - **נבחרו** על ידי העם בבחירות חופשיות, חשאיות, שוויוניות וכו' וכו' מדרכי שלטון העם הדמוקרטי. אם מחר רוב מכריע של תשעים אחוז יצביע לביטול ברית מילה, ביטול שבת, האם החלטה אולטרה דמוקרטית שכזאת כוחה יפה ע"פ היהדות?

ודאי שצדק ושוויון הם אידיאות יסוד בתורה ובנבואה, ועל כן השאיפה חסרת התקדים בתרבות הקדומה, כולל אפלטון, לשחרור עבדים. אך הכוונה המפורשת **לעבד עברי**. ודאי שהתורה השונאת התעשרות מעטים על חשבון רבים אוסרת על ריבית, אך גם זה מוגבל בתחומי העם, "לנוכרי חשוד", וכן ברעיון חוק היובל: משמע דמוקרטיה - **פנימה ולא חוצה**. הכלל הנודע - וגם בו שימוש מאלף - "אחרי רבים להטות", כוונתו לבית הדין. הכנסת הגדולה והסנהדרין - למרות המונח - לא "נבחרו" בבחירות שוויוניות. זה לא מנע, כמובן, את היותם של מחוקקים אלה בחיריו של העם מבלי להיות **נבחריו**, והיות חוקיהם תמיד לטובת כלל העם לשוויון. פנימי, כאמור. כי יהודה הנשיא ואביו

ורבא ורמב"ם ור' יוסף קארו, שקבעו את אורח החיים של העם, לא "נבחרו" על ידיו. והצדק והשוויון היו תמצית תחיקתם. עשרה שבטים שבחרו בירבעם כמלך נגד השניים שבחרו בצאצאי דוד, אולי "צדקו" מבחינת הדמוקרטיה, אך ההיסטוריה ואין צורך לומר ההיסטוריוגרפיה פרי ה**נבואה**, שללה את החלטת הרוב ההוא, ש"במקרה" גם התמרד נגד דיכוי המסים וחיי המותרות בימי שלמה בן דוד, אהוב הנבואה. ואולי זה המשך לפרשת המרגלים כשעשרה - הרוב! - תבעו נסיגה ורק שניים היו בעד ההמשך הציוני, וזאת היתה הציונות בגרעניה: יציאת מצרים וכיבוש הארץ. מי היה דמוקרטי? משה או קורח?

המפגש בין הדמוקרטיה המערבית וגורל העם היהודי הוא בן מאתיים שנה, מאז חורבן הבסטיליה וחורבן חומות הגטו, אשר חייב - אם לשלילה, ואשר אפשר - אם לחיוב, את החיים העצמאיים מבחינה דתית, חברתית, תרבותית. הדמוקרטיה ובעקבותיה האמנציפציה הוציאו את העם היהודי מן הגטו, הפכו אותו, לפעמים בכוח ממש, לאזרח שווה זכויות, על מנת לחסלו אחר כך - וגם זה מכוח "החלטות רוב עם" - אם על דרך ההתבוללות אם על דרך הכבשנים, בשמד או בהשמדה. זה וזה - פירות הדמוקרטיה, שלטון העם, האזרה, החופשי לקבוע משטר, גם אכזרי ביותר.

אבל אותה דמוקרטיה עצמה ואותה אמנציפציה, גם הוליקו, אם בעקיפין ואם במישרין, לאוטואמנציפציה, משמע לציונות. בלי חורבן הבסטיליה ו"אביב העמים" אין לא אושוויץ ולא מדינת יהודים בארץ ישראל. לארץ ישראל הגיעו יהודים תמיד, היא לא נשכחה, אבל למדינה יהודית בה, לא היו מגיעים ללא הדמוקרטיזציה של אירופה. לא מבחינת האידיאה. האידיאה של גאולת העם מגלויות, נולדה "ביום שחרב ביהמ"ק". אך מבחינת הכלי הפוליטי ומבחינת התבהרות ה**צורך** עם התגלות התוצאות של המהפכות האירופיות - 1789-1848, 1917-1933 - האמנציפציה, הדמוקרטיזציה ויש אומרים דיאלקטיים גם החילון, הסקולריזציה, היו הכרח.

הציונות היא פרי החליפות האלה, והרבה מהפרובלמטיקה של הציונות נעוץ או אף סבוך בשורשים אלה של צמיחתה מהדמוקרטיה לחיוב ולשלילה בעת ובעונה אחת, ובצורה פרודוקסלית ממש, וזה שורש מבוכות רבות במדינת ישראל. "אביב העמים" 1848 בא בעקבות המהפכה הצרפתית לזכויות הפרט. שתי מהפכות אלה, הדמוקרטיה והלאומיות, התחוללו אצלנו בתנאים שונים לחלוטין מאשר בעמי אירופה. שחרור הפרט היהודי היה ע"פ רוב גם כרוך בשחרור מעמו. מכאן שורשים לסכיזופרניה ציונית עמוקה.

הסכיזופרניה הציונית

הציונות היתה בהכרח דמוקרטית בתוכה. היא צמחה, כאמור, מהתרבות הדמוקרטית לגוניה, כולל "אביב העמים" ותוספת ה'אוטו' - לאמנציפציה. אין צריך

לאומר שלא באה לשחרר מעמד כי אם עם שלם, אך גם צמחה - עם כל האכזבות - ממאבק היהודים לשוויון אזרחי. יתרה מכך, וזה שורש ההכרח הדמוקרטי: מדובר לא במדינה שיש לקבוע לה משטר, לפעמים גם בעזרת משטרה, מדובר בתנועה שכל כולה וולונטרית: רצונם של יהודים מסוימים לחיות חיי אומה עצמאית במולדתם הרחוקה. וכי איזה משטר לא דמוקרטי ייתכן בתנועה שכזאת, באין משה שיוציאם בכוח מכל מצרים?

אלא מאי? - וכאן נקודת מפגש דיאלקטי מנוגד ראשון - הציונות לא היתה בשביל הציונים החלוצים. היא באה לגאול, לשחרר, לרכז את רובו ככולו של העם היהודי בארץ ישראל. היא הופיעה בפני העולם המדיני בשם העם הזה. אנחנו עם **אחד**, אנחנו עם **אחד**, היתה הכרזת היסוד של הרצל (תשובה לשאלות הנוקבות ששאל נפוליון בדיוק תשעים שנה לפני כן את 70 צירי ה"סנהדרין" הנבוכים שכינס בפריס ב-1806). כך פתח הרצל בפעילותו המדינית להגשמת הרעיון. האם קיבל ייפוי כוח מהעם, **מרום העם**? הרי תבע בית לאומי לעם היהודי ולא לחברי ההסתדרות הציונית שהיתה בלי ספק דמוקרטית למופת בתוכה, אך גם בשנות השיא רק מיעוט העם היהודי הצטרף אליה, יתר על כן, רבים אם לא רובם התנגדו לציונות, אם משמאל סוציאליסטי (מחשש בגידה באוניברסליזם, ב"רבולוציה"), אם מהאמצע הליברלי ("אנחנו גרמנים, צרפתים בני דת משה"), אם מהימין הדתי על מיליוניו שציפו למשיח וראו בציונות כפירה וחוצפה. בשם איזה רוב דיברה, אפוא, הציונות?

הציונות היתה דמוקרטית בתוכה, מה שלא מנע בעד הציונות הדתית לשאוף לקביעת התורה כחוקת המדינה, ולא בעד ה**שוה"צ** ו**פו"צ** שמאל לדגול בדיקטטורה של הפרולטריון. וכאשר הקונגרס הציוני ברוב קולות - משמע לפי כל חוקי הדמוקרטיה - קיבל את ההצעה לבדוק את נושא "אוגנדה", הודיע אוסישקין על פילוג הציונות, ובן-גוריון איים פעמיים בהקמת הסתדרות ציונית אחרת, וז'בוטינסקי בפועל עשה זאת ב-1935.

במסגרת הדמוקרטיה הציונית קורע ז'בוטינסקי את תעודת הציר לקונגרס, מישהו מוריד את הדגל מיציע הקונגרס, ז'בוטינסקי מקים הסתדרות ציונית חדשה שציריה נבחרים בבחירות במקביל לבחירות לקונגרס הישן. ואם בבית"ר מתפתחת מערכת צבאית למחצה (ואצ"ל באצ"ל: אין צריך לומר באצ"ל), הרי זה לא מתוך אלמנטים פשיסטיים, כי אם מתוך הכוונה להקים צבא יהודי, על כל המתחייב מזה לחינוך ולמבנה גם בצבאות של דמוקרטיות.

ובמסגרת הדמוקרטיה הציונית, שבה כמובן כל חבר הוא בעל זכות הצבעה וכולם "שווים", יש בכל זאת קולות "שווים יותר". באחד הקונגרסים הוחלט בחגיגות דמוקרטיות, שכל שקל - הוא תעודת האזרחות הציונית - בארץ ישראל שוויו בקלפי כפול, משמע שאם בגלויות דרושים - למשל - 5000 קול לבחירת ציר, בארץ די ב-2500. צידוק השבירה הזו

של עקרון השוויון הדמוקרטי היה בכך, שהציוני בארץ מגשים בגופו, בחייו; גם מבחינה מוסרית קולו שווה בארץ יותר וגם מבחינת ידיעתו את המציאות, ואין זה צודק כלל - למרות שוויונות פורמלית - לתת משקל שווה ליהודי המצביע בנייר-יורק, ורשה, אוסטרליה ובעמק יזרעאל, בגליל, או אף בתל-אביב.

ודאי שאין דין תנועה פוליטית כדין מדינה מבחינת הכלים של הדמוקרטיה, החיוב שלה, אך בהקשר הציוני פער זה שבין שני המצבים - מצבה של תנועה ומצבה של מסגרת ממלכתית - פוחת אם נזכור שמטרתה של תנועה זו היתה הקמת מדינה והכנת כלים למדינה זו, משמע הרבה יותר מאשר כלים של מפלגה או תנועה, וכך רוב הכלים הדמוקרטיים של מדינת ישראל צמחו ישירות מהתנועה הציונית וכליה. שנית, מכיוון שהתנועה הציונית עיקר גידולה באירופה, היא נטלה הרבה מיסודות הדמוקרטיה המערבית הלכה למעשה. ושתי מלכודות טמונות היו בהתפתחות זו. האחת: הפער בין הפילוסופיה הממלכתית המערבית, האירופית, ובין יסודות ההלכה והדת היהודית, שמרבית העם גדל בה ובתפישותיה, ואף-על-פי שרוב הציונים היו מה שמכונה חילונים, לא יכלו להתחיל הכל מבראשית, ורבות מהבעיות של הדמוקרטיה הישראלית השנויות במחלוקת - מפער זה הן נובעות. "דינא דמלכותא דינא", היה מוצא פרגמטי בגלויות. בארץ ישראל ובמדינה יהודית - כיצד? שנית: רובן או אף כל הדמוקרטיות האירופיות (עכשיו מתוספת גם האמריקנית) מימושן היה במדינות "גמורות", נורמליות, כך וכך ארץ, כך וכך תושבים, אזרחים, אלה ואלה החובות והזכויות. מדינת ישראל שניסתה - ועדיין מנסה - לחיות חיי דמוקרטיה לפי משקל זה, נתקלת בקשיים מהותיים ביותר, באשר אין דמיון בין מדינה "גמורה" ובין מדינה מתהווה מבחינת הטריטוריה, האוכלוסין, עלייה העולה בכמותה על מספר התושבים של המדינה בימי תקומתה וביסוסה, איבת ערבים מבית ומחוץ העוינים את עצם קיומה של מדינה זו, ועוד ועוד מבעיות בלתי נורמליות בהשוואה למדינה נורמלית. הייתכן להלביש לבוש דמוקרטי נורמלי, מלבוש בוגר על גוף צעיר של מתבגר?

מדינת ישראל כמלכודת לציונות

לכך - לעובדה בסיסית זו של הקמת מדינה בשביל אוכלוסין שעדיין אינם יושבים בה, ואף שלא נשאלו כמתחייב מיסודות הדמוקרטיה, אם רוצים הם בה אם לאו (מה שמעניק למדינת ישראל אופן של מדינה מהפכנית, שבה מיעוט שהשתלט קובע פני המדינה מבלי לשאול את פני הרוב אם רוצים הם בכך), לכך נוספת עובדה שנייה, שאיננה הולמת כל כך תביעות יסוד דמוקרטיות "מתקנות" ואף לא את "החוק הבינלאומי", והיא סיבה נוספת אם לא מכרעת לרפיון-מה, לא רפיון היסטורי מוסרי, כי אם רפיון משפטי פורמלי למדינת ישראל: לא רק עם ישראל לא היה

בידי הציונות, גם לא ארץ ישראל. ואם לעיין עיון משפטי מפשט (האם ההרכב הלשוני של שתי מילים אלה בסדר אותיות שונה, הוא מקרה ותו לא? נושא לשעשוע לשון או ל... פסיכואנליזה של לשון?), אין הציונות הולמת דמוקרטיה "תקינה". הארץ שניתנה לעם ישראל להגשמת הציונות - ולגבי זה גבולותיה, גבולות המנדט, אינם רלבנטיים - היתה מיושבת ערבים ומיעוט מזערי שבמזערי של יהודים, שגם הם ברובם (כשבעים אלף במספר, אם ניטול הצהרת בלפור כרגע מכריע מבחינה משפטית) לא רק לא ציונים כי אם גם **אנטי-ציונים** מה"ישוב הישן"... משמע: נקבעת קביעה משפטית פורמלית נגד רצון תושביה הערבים ואף נגד רצון היהודי. זה גם נוגד את עקרון ההגדרה העצמית שנוגד מאותה מלחמת עולם שהולידה את הצהרת בלפור.

משמע שמבחינת תקפותו של חוק "בינלאומי" ותקפותו של החלטות מוסדות "בינלאומיים", השנים 1922-1917 היו שנות חסד, כמו אותו רגע שבו - כאמנות היהודים - בהושענא רבה נפתחים השמים לדקה אחת בלבד ותפילות שלא תחמצנה דקה זו - תגענה ותתקבלנה, או לשון אחר: במאבק הסמוי והמתמיד בין היסטוריה כעוצמה דינמית ובין חוק ומשפט כעוצמה סטטית, הציונות ניצחה ופרצה להיסטוריה למרות כללים משפטיים, מקובלים פחות או יותר, של "הגדרה עצמית" פנימה (ביטוי רצונו של העם) וחוצה (רצונם המדיני של "אוכלוסי הארץ"). ומכיוון שבעינינו הציונות היא מעשה מוסרי מאין כמוהו, מסתבר שלא תמיד דמוקרטיה פורמלית חובבת מוסר.

כל מאמציו של הרצל הטוב ליצור ברייה מדינית חדשה זו של "מדינת היהודים" (גם צירוף של שתי מילים אלו היה משונה לפני מאה שנה) בתוך סדר הדברים הקיים - לא הצליחו, אך לא עלו בתוהו, כי הנה בשעת הביניים, בין עולם נחרב ועולם חדש מתבסס, התרחש "הנס" בשני שלביו: הצהרת בלפור והקמת המדינה, הצהרת בלפור לנציגות עם שלא קיבלה ייפוי כוח דמוקרטי, הקמת המדינה נגד רצונו או ללא רצונו המפורש של רוב תושבי הארץ. על הצהרת בלפור שמעתי מפי מנהיג ערבי איתו שוחחתי ב-1944 בבית הסוהר המרכזי בירושלים - שנינו כלואי המשטר המנדטורי: "איך זה עם אחד - הבריטי, נותן לעם שני - היהודי, את ארצו של עם שלישי: הערבי..."

אלו היו שתי המלכודות מבחינת כללי דמוקרטיה במובן המערבי של המונח, ציונות שיסודה במיעוט עם ובמיעוט עוד יותר גדול בארץ. שניהם לא מנעו את ההצלחה הציונית, אם כי המחיר היה גדול, איחור בהגשמה, שישה מליון יהודים הושמדו לא מעט בעטיין של שתי מלכודות אלו, לא רק הבריטים והגרמנים אשמים, כי אם גם היהודים והערבים. מצד המיקרו - הציונות שמרה על הדמוקרטיה ואף העבירה אותה - על אורותיה וצלליה (המבנה המפלגתי, הפרזיטיות הביורוקרטית - לצללים) למסגרת המפלגתית, אך מצד המקרו - שתי העובדות הבלתי, או אנטי-דמוקרטיות מתחילות לפעול לסיכונה: הלא הן חוסר היכולת לכופ את

המדינה על רובו של העם שממשיך מרצונו לדבוק בגלויות (אחד הביטויים לכך: התנגדות יהודי אמריקה "לכוף" כפייה טכנית קלה ביותר ומוצדקת עד מאוד, על יהודי בריה"מ לבוא ארצה במקום לנשור מגלות לגלות תוך ניצול כוזב גם ציני של ויזה ממלכתית ישראלית), והפיגור שפיגרנו להחיל את ריבונות ישראל ולשנות את המבנה הדמוגרפי לפחות במערב הירדן, אם על דרך טרנספר (קל בימי מלחמה) אם על דרך חידוש עלייה המונית. ההגדרה העצמית אותה הצלחנו לעקוף ב-1917 מתחילה לפעול היום.

על דרך מקרה גרידא, לאחר כותבי דברים דלעיל, צפינו על מרקע הטלוויזיה במהפכה בבורמה: מאות בני אדם מפגינים ברנגון ובפיהם מילה אחת: דמוקרטיה! דמוקרטיה! עברו דקות אחדות ובהמשך אותה מהדורת "מבט" נשמעו קריאות סוערות של ערביי פחנות ברצועת עזה: אנחנו רוצים מדינה! אנחנו רוצים מדינה!

נתמזל מזלה - זה בלשון המליצה, שהרי לא מזל היה כאן אלא השתלשלות היסטורית כמעט מוכרחת - ומדינת ישראל קמה כדמוקרטיה. שתי אידיאות אלו - יחד. אם כי כל האמת היא שהמושג דמוקרטיה מסויג לא מעט. המדינה קמה אמנם בשביל כל העם וחוק השבות מבטיח זכות שווה וחלק שווה לכל בני העם היהודי שירצו בה (בכביוש הארץ בימי יהושע מומש דומני לראשונה עקרון השוויון המוחלט בחלוקת הארץ לפי שבטים ובתי-אבות על בסיס "כי לי כל הארץ"), אך על עצם הקמתה לא החליט ואף לא נלחם כל העם (בניגוד למלחמת כל העם בימי משה ויהושע). יתרה מכך: גם בקרב הציונים רעיון המדינה לא היה חד-משמעי, ולמעשה היו בהם גם כוחות פורשים ש"הפרו" מרות, מרות שהיתה מוסכמת ולא ממלכתית כלל. וגם זאת: הנה תובעים לעצמם ה"פורשים" - אצ"ל ולח"י, זכות גירושם של הבריטים, ודווקא על ידי הפעולות שבוצעו לאחר שה"הגנה" פרשה מ"המרי". אילו קיבלו הפורשים את המרות וקיבלו את דעת הרוב במוסדות הציוניים הדמוקרטיים, לא היה מתרחש הגירוש או הפינוי הבריטי כפי שהתרחש. ייתכן שהבריטים היו יוצאים על דרך אחרת, לא לפני הקמת מדינה פלשתינית ברובה של הארץ עפ"י תוכנית מוריסון-גריידי, למשל.

אך "פורשים" אלה עצמם, פורקי עול דמוקרטיה, הודיעו שוב ושוב באותה שנת מעבר גורלית תש"ז-תש"ח: אע"פ שהם מתנגדים לחלוקת הארץ, בו ברגע שתקום מדינה יהודית, הם מקבלים עליהם מיידית את עולה ואת חוקי הרוב - היו שהדגישו: כמובן שבתחומי המדינה בלבד.

מצוקת הזמן הבלתי דמוקרטי

ההישג שבמעבר מחברה וולונטרית, הסתדרות ציונית, ועד לאומי, הגנה, אצ"ל, לח"י, למדינה וממשלה ובית מחוקקים ואזרחות מסודרת וצבא, היה הישג מפואר כמובן. אף-על-פי-כן מן הראוי לשים לב לאותה

איגרת חשאית של חיים ארלוזורוב לחיים ויצמן ביוני 1932, בה הוא מציע לתפוס בכוח את השלטון בארץ אף-על-פי שזה נוגד את עקרונות השקפתו הדמוקרטית. והוא מצדיק את נכונותו לדרך מהפכנית **במצוקת זמן**. לציונות לא נותר הרבה זמן לאור מצבם של יהודי אירופה, לאור מלחמת עולם צפויה, גם לאור ההתפתחויות במזרח"ת. אבלוציה ודמוקרטיה הן אידיאות נעלות, אלא שהן מצריכות זמן. השואה הוכיחה שלא היה זמן לציונות. לא בגולה ולא בארץ. אלמלא פעולת הזירוז הלוחמות שדחפו את הבריטים החוצה, ואלמלא העזתו ותקיפותו של דוד בן-גוריון (נגד לחצי ארה"ב, אך גם נגד הנכונות לכניעה של חבריו למפלגה ובהנהלה הציונית), היינו מאחרים גם את עצם המדינה. ולא רק שליש עם ושני שליש ארץ.

משמע: השיקול לקביעת משטר ישירת את העם ואת המדינה ועל הכל - את האידיאה, וכאן מדובר בציונות, השיקול איננו ערכי מוחלט, כי אם שיקול הזמן העומד לרשות העם, המדינה, והאידיאה להגשמתה.

ציונות נוסח אחד העם האמינה שתחילה יש להכשיר לבבות, לחזק את העם לציונות, שלעת עתה ומטעמים שונים אין רוב העם רוצה בה. חיים ויצמן האמין שעל דרך ציונות מעשית של מפעל ובניין נתגבר לאט לאט גם על התנגדות הרוב הערבי בארץ. לא בכוח ייגאל עם, לא בכוח תשחרר הארץ. הדמוקרטיה לא רק אידיאה נעלה, היא גם אמצעי יעיל. וכשם שהציונות הסוציאליסטית נאלצה למען הציונות להתנכר לסולידריות המעמדית ולגרש פועלים ערבים בשביל העבודה העברית, וכשם שמעמד יהודי בינוני שהיה חלוץ הליברליזם והמלחמה לשוויון זכויות בגלויות, נאלץ להגביל שנים רבות את המיעוט הערבי וקבע בראש כל החוקים את חוק השבות, שהוא חוק אפליה ברור כמעט גזעני (אם נשחרר את הגזענות מהסימן הביולוגי), כן נאלץ דוד בן-גוריון להביא, לא על דרך דמוקרטית ביותר, מאות אלפי יהודים, גם מכוח האווירה המשיחית שהיא לא רציונלית ולא כל כך וולטריאנית, וגם מכוח הצרכים הדחופים של הארץ, ולא נרתע להטיל אותם למעברות בתנאים קשים ביותר, מעשה כמעט "בולשביקי", ודאי מהפכני - ויבורך על כך. דמוקרטיה היא ביטוי **לנחת-רוח** (כי יש זמן, כאמור). מהפכה והגבלת הדמוקרטיה הן אות **לקוצר-רוח** (ד"ר י.ה. ייבין כתב מעל דפי "סולם" שורת מאמרים על "קוצר הרוח הקדוש").

אולם בתקופה היסטורית זו, שמטבעה לא יכלה להיות על טוהרת הדמוקרטיה, בשל המלחמה בבריטים, בשל מלחמת העצמאות והעלאת מיליון יהודים ללא תנאים מוקדמים נאותים ורק הרצון והכורח, תנופה זו שניתן לכנותה "ציונות בפעולה", ציונות מעשית בשיאה (גם על מלחמת המחתרת יש להחיל את המושג ציונות מעשית), באה אל קצה או - כמקווה - אל הפסקתה בלבד. מישהו הטיל סיסמה. "מה שטוב לי טוב למדינה". מישהו מישו את מושג החירות מחירות לעם לחירות ליחיד, מישהו

כינונה של הכנסת, כשהנבחר - נתן ילין מור - משמש בה "כ", כמעט מטעם... מחתרת. ירושלים - תחילה מערבית - סופחה ע"י בן-גוריון למדינה.

מחתרת שנייה היא זו המכונה "**מחתרת צריפין**", או כפי שכינו עצמם: מחתרת מלכות ישראל, כמעט כולם יוצאי לח"י, חברי חוג "סולם" שבעריכתי. ללא הוכחות יוחס להם פיצוץ השגרירות הסובייטית ואי-אלה פעולות נגד ערבים - נידונו וכעבור שנתיים שוחררו.

ומחתרת שלישית - "**המחתרת היהודית**" מיוצאי "גוש אמונים". מה הצד השווה המשיך שלוש התפרצויות בלתי חוקיות אלו לנושא שלנו? אף אחת מהן לא היתה בגדר מחתרת, הפועלת - תמיד! - נגד השלטון הקיים. משמע: הפרת החוק היתה כאן, מרד נגד שלטון ישראל והמשטר: לא ולא. למען דעת והבנה. למען האמת והצדק.

המדינה ככלי או כמטרה?

כ ל אידיאה תובעת לעצמה זכות בכורה אם לא בלעדיות, בחינת "לא תהיה לך אידיאה אחרת" או "שעטנז" בלשון ז'בוטינסקי, אך מעולם לא הבנתי למה ליברליזם כתוספת או אף תנאי לציונות הוא פחות שעטנז מאשר סוציאליזם. ההישג הציוני בא מכוח בכורת האידיאה הציונית על פני צרכים ואידיאות זולתה. וזו גם היתה התודעה בראשיתה של המדינה. התנופה ההיסטורית חסרת התקדים המשיכה לפעול, והמדינה היתה מעין חלוץ קולקטיבי, ממלכתי. המדינה - הסתדרות ציונית בכלים ממלכתיים. ודאי שמדינה מחייבת. וודאי שלא ניתן היה - אם בגלל הדאגה לתדמית, אם בהמשך לפאתוס האמנציפציה, לשלול למשל ייצוג פרלמנטרי וחוקתי **ללא ציונים**. לכאורה, או על פי הרצוי כתנועה מהפכנית, צריך היה כך לכוון את הכנסת, **ככנסת ציונית בלבד**. הרי לא מדובר פה בסתם מדינה שקיימת בשביל אזרחיה ורווחתם, כי אם במדינה שעיקר תפקידה **ליצור** את אזרחיה על ידי עלייה המונית, גם לפתרון בעיות יהודים בעולם, אבל גם - וזה יותר ויותר - להבטחת הדמות הדמוגרפית **היהודית** של הארץ. הרבו ומרבים להתווכח על החוקה למדינה. אם מתוך חוסר להיטות לקבוע גבולות סופיים, אם מתוך חשש הכרעה בין דת ומדינה, בן-גוריון היה האיש שהתנגד לחוקה, מתוך הבנה חריפה שמדינה כזאת הנמצאת עדיין בתנופה אידיאית והיסטורית אינה מוכנה עדיין להתכנס במסגרת חוקה, שעיקר דאגתה - וזה בולט אצל תובעיה היום ברעש גדול - זכויות הפרט, לפעמים עד כדי היפוכה של התביעה הציונית, הצורך הציוני. אלא אם כן היו מציעים חוקה ציונית, חוקה שתוכנית בזל מורחבת ומועמקת ביסודה, ואשר חוק השבות הוא רק דגל יחיד שנותר ממנה. רק חוקה שהקדמתה היתה בניסוח אידיאולוגי מסוג "עיקרי התחייה" של **יאיר** כולל פתיחות לגבולות, אך איש לא העז להציע חוקה מהפכנית מעין זו

הפך מפלגת פועלי **ארץ ישראל** לתנועת **עבודה** בישראל ("לייבור") והיום (במקרה: ממש היום) מישהו גם מבטל את השם "חרות" ומקים מפלגה לאומית-ליברלית (על דגם אחיותיהן באירופה), מישהו העמיד בצורה דון קישוטית כבר בימינו אלה, ימי המשך המלחמה בנו, יועצים משפטים לימינו ועוד יותר לשמאלו של כל חייל בחזית, ובג'צים וכל המערכת של זכויות האזרח הנהוגות בחלק הקטן של העולם המערבי הגמור והשלו, העמיד אותה לרשות... האויב, המיעוט הערבי הפלשתיני, אם בחזית רכישת אדמות אך גם בתחום הביטחון, כשאין שום דמיון בין שאיפותינו כמיעוט להיפך לרוב ולריבון, אם במלחמת השמד אחת אם בשלבים, אלי "פלשתין חילונית-דמוקרטית אחת". הארץ לא שקטה ארבעים שנה, אבל המשך הציונות הוקפא: דמוקרטית מאוד.

ולקראת שנת הלימודים תשמ"ט משרד החינוך קובע במרכז את החינוך לחוק ולמשפט, לפי עקרון השוויונות ובמפורש כמיטב ההישגים המערביים, ובבתי הספר הדתיים תוך כפיפות לדיני הצדק והמוסר שבתורה, וכל זה יפה ונכון ללא ספק, אלא שבכל חוברת ההוראות הזו אין זכר לכפיפות לעיקרון נוסף, או עקרון בסיס והוא: הציונות כחוק עליון לכל החוקים האחרים.

עוד שלושה זעזועים מהפכניים (עיין בפואמה של ביאליק "מתי מדבר" על ההתקוממויות והרגיעה המאכזבת, המקפיהא שלאחר מכן) עוברים עלינו בארבעים שנות המדינה: אל"ף: מלחמת ששת הימים. ב"ת: העלייה המפתיעה מברית המועצות ועצם התחייה הציונית המתקדמת שם. גימ"ל: פריצת "גוש אמונים", אידיאית, פוליטית, מעשית. ובשלושתם חלה נסיגה: נסיגה מסיני עד ל"גבול הבינלאומי" של המנדט הבריטי, נשירה של יוצאי בריה"מ והקפאת ההתנחלות ביו"ש.

שלוש מחתרות

ה ערות אגב קצרות על מחתרות או מחתרות שלכאורה שהפרו חוק ישראל, על כל פנים פעלו בניגוד לדמוקרטיה הצעירה לאחר שעלתה מימי הטרם-ממלכתיות: **פרשת ברנדוט** - רבע שנה בלבד לאחר כינון המדינה, התנקשו "חיילים" אלמונים ברוזן שבא לכאורה בשליחות האו"ם כשליח האינטליג'נס הבריטי, "לתקן" את תוכנית החלוקה ולמסור את הנגב ואת כל ירושלים לסבא של חוסיין. מרכז לח"י החליט לחסלו, אך מכיוון שבשפלה לח"י עובר להיות מפלגה לגלית - מופיעה הודעה על המעשה בשם "חזית המולדת". בן-גוריון, כדרכו הזריזה, קופץ על המציאה ומחסל סופית את לח"י ואת אצ"ל הקיימים עוד בירושלים, באשר ממשלת ישראל, פורמלית, אין שליטתה על העיר שנועדה על פי החוק הבינלאומי להיות אזור בינלאומי. "מחתרת" זו הוצאה מחוץ לחוק. מי שנאסר הועמד למשפט, נידון ושוחרר באקט חנינה ראשון לקראת

הקומוניסטית לארצות הקומוניזם, כי עד מהרה קיבלה המדינה אופי חברתי-ממלכתי מעין המדינות המערביות הגמורות. ודאי תוך עמידה על חוק השבות, אך שוב לא כ"ציפור הנפש". צריך לחנך לאזרחות טובה, ולדאוג - וזה בולט בכל הבחירות - לרווחת התושבים, לעליית רמת החיים, ללא זכר לחלוציות. על כל הכאב המתמיד על מלחמות וקורבנות, מן הדין והאמת להודות **שמלחמות אלו הצילו את שארית הציונות מהתנוונות מהירה**. זה"ל ומלחמותיו עשו למען התופעה הלאומית לחברה מורכבת משבעים גליות וחברות המתפרקות מהמורשת הדתית, יותר מאשר עשו בית-הספר והספרות.

ודאי שראשית חטאת - אולי אף שלא מדעת, אולי מרוב שמחה על ההישג - היתה ראיית המדינה **כמטרתה** של הציונות. ודאי שדרושה מדינה לעם. ודאי שזו נורמליזציה. ודאי שעם חייב להיות שורר בארצו על דגלו וחוקתו, אלא שהמציאות ההיסטורית שלנו לא התמצתה במתן עצמאות מדינית ליישוב יהודי, כי אם ליצירת **כלי ממלכתי**. אפילו ז'בוטינסקי שחידש ציונות הרצליאנית וקבע הגדרת **המטרה הסופית**, דיבר על המדינה כמכשיר הגשמת "הציונות הרוממה", המסוגלת לבצע את המשימה העיקרית באמת והיא **גאולת העם היהודי מהגלויות**. שלא לדבר כאן על יעדים מרחיקי לכת החבויים במעמקי הנפש שלנו מחזיונות נביאים לאחרית הימים. אבל גם עכשיו, גם בממדי הווה אקטואלי ובעת: עדיין, גם בהיותנו כבר 3.5 מיליון יהודים פה, **הציונות לא הוגשמה עדיין**, גם אם למראית עין העם היהודי בעולם. וגרוע מזה, רובם של היושבים פה, אזרחי ישראל, אינם רואים בחיסול הגלויות על ידי עלייה המונית מטרה של המדינה. וזהו דה-ציוניזציה.

דמוקרטיה ציונית

אלמלא האימה של המונח דיקטטורה - ולא כמונח בלבד, גם כמציאות, כמונח - ניתן היה לדבר במקביל ובמונח "דיקטטורה של הפרולטריון", על "**דיקטטורה של הציונות**". אלא שזה מונח מבחיל, ולאור הניסיונות ההיסטוריים גם מסווג ככזה אפילו בארצות שבהן היא הצליחה לא מעט, כגון בדיקטטורות הקומוניסטיות בשלביהן הראשונים. וגם עצם הצורך בהעברת העם היהודי מהגלויות לארץ ישראל, איננו מאפשר במציאות הקיימת - העברה בכוח, משמע באמצעים דיקטטוריים. ועדיין יתקשה איש היום להתנגד לפינוי כפוי של מיליונים יהודי מזרח אירופה לארץ ישראל לו ניתן היה: הציונות היא אמנם טרנספר, והרי זו רק מילה אחרת למונח הז'בוטינסקאי **אבקואציה**, על כן תמוהה ההסתייגות הצבועה של תנועת "חרות" (ז"ל?) מהמונח. אך רק בשעות מיוחדות ומאמצות מיוחדות ניתן לחשוב על דרך ההעברה ההמונית (אם כי תמיד רצוי שתהייה "תוכנית מגירה" כמו למטכ"ל **ציוני**). אך אין פירושו של דבר שכבר הגענו

למצב נורמלי של מדינה ככל הגויים, ככל המדינות הדואגות בעיקר לרווחת אזרחיהן. וכל מי שרואה גם שוויון זכויות מלא לערבים במצב הקיים כחובת המדינה, ואף מגן על זכותם לשלול את אופיה הציוני של המדינה, מעיד שאיננו ציוני כלל ואיננו מבין את הסיטואציה ההיסטורית בה אנו נתונים, אם בגלויות אם בארץ. לכל היותר ניתן לכתוב "חובבי ישראל" על משקל "חובבי ציון". באמת נחמדים מאוד, אך לא אלה דרכי ההגשמה המדינית שהמציאות והחזון חייבו.

ישנם טעמים רבים וטובים לרצות במשטר דמוקרטי בישראל. גם טעמים ערכיים, גם טעמים טקטיים, אלא שמציאותנו בעולם וכאן, השלב ההיסטורי של הציונות הבלתי-גמורה (והיא באמת סימפוניה מופלאה), מחייבים הגבלתה, סיווגה של דמוקרטיה זו, ודווקא בגלוי, לא על דרך התחכמויות, מכיוון שהציונות וגאולת עם ישראל הן ערכים שחייבים להיות גאים בהם ולשאת את דגליהם ברמה. **דמוקרטיה ציונית** - זה גדר הדמוקרטיה המחויבת. כל שיקול משפטי, חינוכי, כלכלי, ביטחוני, פוליטי בכל מעשה המדינה חייב להיעשות SUB SPECIE ZIONITATIS ובנוסח הרצליאני: בגלוי, בפומבי, בריש גלי: כן! מדינה ציונית בשלב זה מעל לכל זכויות אחרות.

ודאי שגם ציונות זו פלורליסטית למדי. אלמלא ההסתאבות הארגונית של התנועה הציונית, יכולה היתה הנהלה ציונית איכותית לשמש למדינה ולעם מה שמועצת גדולי התורה משמשת למפלגות הדתיות, או מעין בית עליון בר סמכויות, סנאט, לקביעת קווי יסוד **וקונטרולה ציונית** עליונה למעשי המדינה: כל מעשה מדינה - כמו כל מעשה התנועה הציונית הקדם-ממלכתית - חייב להיות צעד נוסף להגשמת הציונות: כמה ארץ ישראל נוספה לעם? כמה יהודים נוספו למדינה? כמה גלויות מתחסלות ע"י עלייה? כמה עמקו - בכלים החינוכיים, הספרותיים - התחושות הלאומיות (כן, ללא בושה ותסכול!) להזדהות עם עבר, עם הווה, עם עתיד של העם כמשימות התקופה. ויהי במלוא הגיוונים הציוניים בין השוה"צ מזה ובית"ר מזה (לא זו המלמיליאנית, כמובן). **רנסנס ציוני דרוש**.

אולי תהיה זאת מהפכה חדשה, מעין חזרה אלא בשלב גבוה יותר. המדינה שקמה על ברכי הציונות עולה לדרגה ציונית גבוהה יותר, כי בכלים ממלכתיים: הדמוקרטיה לשירות **הציונות**, ללא סייג ולעיני ולאוזני העולם כולו, כמו בעבר (ואז, גם אז פחדו ל"מה יאמרו" זה יזיק וכו' וכו') ואין צריך לומר למוחות וליבות העם היהודי שבגולה שאיננו רוצה כלל בציונות שלמה שכזאת.

ועל כן הדמוקרטיה הציונית היא דינמית ושמה העברי המקורי: תנועת הגאולה. המונח גאולה ביחס לציונות נעלם ואף הפך להיות כינוי גנאי, אע"פ ששימושו רווח מאוד אף בקרב הציונים הלא דתיים והמעשיים ("גאולה תתנו לארץ" אף לאוסף כספים). היה גלום במונח זה כוח, אם כחוליה לשונית

חילונית" שמאז 1948 היא מחפשת זהות לעצמה, חסרת טעם ומשמעות.

במסגרת הדמוקרטיה הציונית הזאת, מרב הזכויות האזרחיות. כל מה שנוגד לה - לא יכירו מקומו, ודאי לא בכלי השלטון והכנסת בראש. ובחוקה ציונית אידיאית שכזאת לכנסת, כל גוני יהדות וציונות חופשיים, כמובן. הוא הדין לגבי המיעוט הערבי. בתחומי מדינה ציונית זאת מלוא החופש - כולל החופש הרצוי להגר ממנה, אם במדינה ערבית יחשקו - לאחת מעשרות מדינות ערב. וגם זה על טוהרת הדמוקרטיה. ציונות שדרשה פינוי גלויות למולדת מלפני 2000 שנה, רשאית לבצע פינוי ערבים למולדות מלפני 300 או מכסימום 1300 שנה.

אם לא נשקוד על כך שהדור הבא כאן, וגם דעת הקהל בעולם - כמובן זו שאיננה אחוזת שנהא אלינו מלכתחילה (עולם שמאלי קיצוני, הנצרות בחלקיה) או אינטרסים קוניונקטורליים, נפט, שווקים וכו' - יתפשו את היותנו מדינה אידיאית, על כן - בצוק העתים, באין זמן - מהפכנית, מה שאיננו מאפשר לנו להיות דמוקרטים בכל, משמע מוסרים את כל ענייני המדינה להכרעת רוב תושביה העכשוויים, אם לא נחזיר בחינוך המוקדש בשנים האחרונות לדמוקרטיה לא מפחד דיקטטורות ערביות, כי אם מפחד סרק של נהנתנות או מתסכולי עוול שנעשה לאויב הערבי, אם לא נחדש ונחזיר את המודעות לעשייתנו, לקיומנו הציוני כאן, משמע היותנו **חלוצים** לגאולת העם שיגיע הנה, שיעלה אם מצוין אם מאונס, נשמיט מתחת לרגליו לא רק את אדמת ארץ ישראל שבשומרון ויהודה, כי אם גם זו שבירושלים ובתל-אביב. בשם דמוקרטיה אופקית, רדודה, בת השעה, בת העכשיו חסרת עבר, נטולת עתיד, חסרת זכות לאפשרות קיום. הציונות היא אנך כורח למדינה האופקית. מלוא הדמוקרטיה לשירות הציונות. ■

המעניקה לתנועה חיבור לעבר, שבלעדי הציונות לא ציון סופו אוגנדה, בירוביג'אן, אם כהדגשת הייחוד האידיאי של התנועה. גם תנועות שחרור לאומיות "נורמליות" שהוגשמו ויצרו חברות דמוקרטיות, לא **בדרך** דמוקרטיה הגיעו למטרה. לא כל שכן תנועה כציונות שכל כך הרבה אלמנטים שנמנו לעיל, הם ממש לא נורמליים, והכל בה - ולא רק עצמאות פוליטית - בגדר מהפכה.

ודאי שמי שרואה את הציונות המוגשמת ללא שייר עוד, רשאי לראות בדמוקרטיה ובהגנה עליה, משימה עליונה. במציאות שלנו של איבה מבית ומחוץ ואף רפיפות אידיאית (מימין דת ושמאל מכל הרוחות) אין זה רק דה-אידיאיזציה ("נורמליזציה", שהרי מדינה "נורמלית" איננה "אידיאית") - כי אם גם מסוכן לקיומה של המדינה "הנורמלית", כי היא אולי היחידה בעולם ששוללים את עצם קיומה מצד הצידוק, מצד היכולת.

מבחינות אלה יש לדון על יחסי ציונות - ובראש ובראשונה פריה ובניינה, מדינת ישראל - ודמוקרטיה. יש לשמור עליה, על הדמוקרטיה, עד קצה גבול המותר מבחינה **ציונית**. יש לראות את המדינה ככלי לציונות, משמע לא כגמורה. היסטורית - משמע מטווח גבוה ורחוק - המהפכה היהודית (ויהי "העברית", אם מישוה מעדיף מונח זה) טרם נסתיימה, לא מבחינת גאולת העם מגלויות, לא מבחינת הארץ ובניינה, ולא מבחינת התמוגגות האלמנטים היסודיים - תרבות קדומה ועמוקה ועשירה, כולל אמונה והלכה - שחייבת לשוב **להליכה** - עם היסוד המודרני, אירופי בעיקרו, למניעת קרע שכמוהו לא היה מאז נקרע ישראל מיהודה, הפעם עדין קטסטרופה לשני הצדדים, ניוון והתאבנות של יהדות ההלכה, חזרה לגטו והתרוקנות וטמיעה של "ישראל

מתוך: נתיב, גיליון 4 (9), תמוז-אב תשמ"ט, יולי 1989

חשבון פשוט / ישראל אלדד

היו רגעים בהם הרהרתי שמא באמת אין מה לחשוש מצעדיו של יצחק שמיר. כוונתו ודאי טובה, למה אפוא לא לסמוך על הטקטיקה שלו? עד שבאו הצהרתו של בייקר ושלוש הודעות נוספות והבהירו את התמונה:

(א) יצחק שמיר מודיע שהוא מסכים ל-90% (!) מדברי בייקר. אמת נכון, לפעמים 10% עושים ל-90% מה שטיפת דיו אחת עושה לכוס חלב לבן וצה; (ב) לפתע נמצא לו לשמיר מתחרה, כרגיל בירידים של יהודים. יוסי שריד מודיע שהוא מסכים ל-95% (תשעים וחמישה...!); לא נותר אלא למצוא מה הם אותם 5% בדברי בייקר ששריד אינו מסכים להם. שמא הסתייגותו של בייקר ממדינה פלשתינאית? בין כה ובין כה, קרבה מחשידה בין שמיר לשריד. פשפש בהערכתו, שמיר!

(ג) עד שבא בייקר עצמו והבהיר את משמעות הסכמתו של שמיר: "נאומי", כך בייקר, "היה מאוד מאוזן בנוגע למה שנדרש מכל הצדדים כדי להתקדם לשלום". מאוזן, משמע 50% ויתורים נדרשים משמיר ו-50% מערפאת, צא וחשב: אם שמיר מסכים ל-90% מדברי בייקר, משמע שכבר ויתר על 40% מהנדרש ממנו ע"י בייקר. נותרו 10%, מהם 5% נותן - יוסי שריד, ועל ה-5% הנותרים? מילא, בגלל 5%, כמעט כמו טאבה, נמנע שלום עם אש"ף?